

Interpretive-Structural Modeling (ISM) of the Indirect Effects of Sports on the Economy of Metropolises in Iran

1. Reza Alizadeh^{id}: Department of Sport Management, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran

2. Shahriar Kharazian^{id}*: Department of Sport Management, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran

3. Hakimeh Hatef^{id}: Department of Economy, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran

4. Ali Hoseinzadeh Gonabadi^{id}: Department of Sport Management, Sh.C., Islamic Azad University, Shiraz, Iran

*Corresponding Author's Email Address: kharazian@iau.ac.ir

Abstract:

The purpose of this study was to explain the interpretive-structural model of the indirect effects of sports on the economy of metropolises in Iran. From a purpose perspective, this research is applied; regarding the type of data, it is qualitative; in terms of data analysis method, it is exploratory; in terms of time orientation, it is cross-sectional; and in terms of data collection method, it is field-based. The statistical population in this study included faculty members and individuals managing public sectors related to economic development, such as municipal managers, members of city councils, and directors of the General Department of Sports and Youth in several major provinces. Theoretical sampling was conducted purposefully until theoretical saturation was reached, which occurred after nine interviews. In the interpretive-structural modeling phase, a Delphi panel consisting of five experts in the field of sports economics was formed, and ultimately, the components were scored. In total, 47 open codes were categorized into six axial codes and one selective code representing the indirect effects of sports on metropolises. Interpretive-Structural Modeling (ISM) was performed using MICMAC software, and the results showed that the components of sports tourism and public health were the most influential, while employee productivity was the least influential component among others in affecting the economy of Iranian metropolises. Given the indirect effects of sports on the urban economy, it seems that officials should pay more attention to the development of sports in large cities.

Keywords: Sports, Urban Economy, Metropolis, Economic Impacts.

How to Cite: Alizadeh, R., Kharazian, S., Hatef, H., & Hoseinzadeh Gonabadi, A. (2025). Interpretive-Structural Modeling (ISM) of the Indirect Effects of Sports on the Economy of Metropolises in Iran. *Management, Education and Development in Digital Age*, 2(3), 1-16.

تبیین مدل ساختاری – تفسیری تأثیرات غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد کلان شهرها در ایران

۱. رضا علیزاده^{id}: گروه مدیریت ورزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

۲. شهریار خرازیان^{id*}: گروه مدیریت ورزشی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

۳. حکیمه هاتف^{id}: گروه اقتصاد، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

۴. علی حسین زاده گنابادی^{id}: گروه مدیریت ورزشی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

*پست الکترونیک نویسنده مسئول: kharazian@iau.ac.ir

چکیده

هدف این پژوهش تبیین مدل ساختاری – تفسیری تأثیرات غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد کلان شهرها در ایران بود. این پژوهش از منظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده‌ها کیفی و از نظر روش تحلیل داده‌ها از نوع اکتشافی و از نظر زمان حال نگر و روش جمع‌آوری داده‌ها میدانی بود. در تحقیق حاضر جامعه آماری شامل اعضای هیات علمی و افرادی که مدیر بخش‌های دولتی مرتبط با توسعه اقتصادی مانند مدیران شهرداری و اعضای شورای شهر و همچنین مدیران اداره کل ورزش و جوانان برخی از استان‌های بزرگ بودند. روش نمونه‌گیری نظری به صورت هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری بود که در نهایت با ۹ مصاحبه اشباع نظری حاصل شد. در قسمت مدل‌سازی ساختاری تفسیری پل دلفی با استفاده از ۵ نفر خبره مسلط به حوزه اقتصاد ورزشی تشکیل شد و در نهایت اقدام به امتیاز دهی به مولفه‌ها شد. در نهایت ۴۷ کد باز در قالب ۶ کد محوری و یک کد گزینشی به عنوان تأثیرات غیرمستقیم ورزش بر کلان‌شهرها به دست آمد. مدل‌سازی ساختاری – تفسیری با استفاده از نرم افزار میک مک انجام شد و نتایج نشان داد که دو مولفه‌ی گردشگری ورزشی و سلامت جامعه تأثیرگذارترین و مولفه‌ی بهره‌وری کارکنان کم‌اثرترین مولفه در بین سایر مولفه‌ها بر اقتصاد کلان شهرها در ایران بودند. با توجه به تأثیرگذاری غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد کلان شهرها به نظر می‌رسد لزوم توجه مسئولان به توسعه ورزش در شهرهای بزرگ احساس می‌شود.

کلیدواژه‌گان: ورزش، اقتصاد شهری، کلان شهر، تأثیرات اقتصادی.

نحوه استناددهی: علیزاده، رضا، خرازیان، شهریار، هاتف، حکیمه، و حسین زاده گنابادی، علی. (۱۴۰۴). تبیین مدل ساختاری – تفسیری تأثیرات غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد کلان شهرها در ایران، مدیریت، آموزش و توسعه در عصر دیجیتال، ۳(۳)، ۱-۱۶.

مقدمه

در عصر حاضر، ورزش نه تنها یک پدیده اجتماعی و فرهنگی محسوب می‌شود، بلکه به عنوان عاملی کلیدی در توسعه اقتصادی شهرها و کلان‌شهرها نیز شناخته می‌شود. در واقع، ورزش به واسطه ظرفیت‌های گسترده‌ای که در حوزه‌هایی چون گردشگری، سلامت عمومی، افزایش بهره‌وری نیروی انسانی، کاهش بزهکاری، ارتقای انسجام اجتماعی و جذب سرمایه‌گذاری دارد، می‌تواند نقش مهمی در اقتصاد شهری ایفا کند (Barzegar Yazdi et al., 2023; Javid et al., 2015; Zeytunlu et al., 2013). مطالعات مختلف نشان داده‌اند که مشارکت در فعالیت‌های ورزشی و توسعه زیرساخت‌های مرتبط با آن، به طور غیرمستقیم می‌تواند بر شاخص‌های کلان اقتصادی تأثیرگذار باشد و بسترهای رشد و پویایی اقتصادی را در بستر شهری فراهم آورد (Nasiri & Dastoom, 2020; Perez-Perez et al., 2018).

نقش ورزش در توسعه شهری به گونه‌ای است که بسیاری از پژوهشگران، آن را نه تنها در قالب سیاست‌های فرهنگی یا بهداشتی، بلکه به عنوان بخشی از راهبردهای اقتصادی پایدار مورد بررسی قرار داده‌اند. برای مثال، توسعه گردشگری ورزشی در کنار ارتقای سلامت عمومی و کاهش هزینه‌های درمان، از جمله مسیرهایی است که می‌تواند به افزایش سرمایه اجتماعی، کاهش بیکاری و ارتقای بهره‌وری اقتصادی در شهرها منجر شود (Gövdeli, 2019; Han et al., 2017; Hatami & Rouhani, 2023). در این راستا، شهرهای بزرگ و کلان‌شهرها، به دلیل تمرکز منابع انسانی، زیرساخت‌های اقتصادی و پتانسیل‌های فرهنگی، بستر مناسب‌تری برای بهره‌برداری از ظرفیت‌های غیرمستقیم ورزش فراهم می‌آورند.

در میان این عوامل، گردشگری ورزشی یکی از مهم‌ترین ابعاد اقتصادی ورزش در سطح شهری است. توسعه رویدادهای ورزشی و ایجاد زیرساخت‌های مرتبط با آن می‌تواند محرک اصلی برای جذب گردشگران داخلی و خارجی باشد که در نهایت منجر به افزایش درآمد، اشتغال‌زایی و رونق کسب‌وکارهای محلی خواهد شد (Javid et al., 2020; Naghi & Khadem Amir, 2021; Zeytunlu et al., 2013). همچنین، حضور گردشگران ورزشی در شهرها علاوه بر تقویت صنعت گردشگری، به تقویت هویت شهری و ارتقای وجهه بین‌المللی کلان‌شهرها نیز کمک می‌کند (Cubizolles, 2015; Huda, 2012). این در حالی است که بسیاری از کلان‌شهرهای ایران تاکنون از این ظرفیت به شکل ساختاریافته و علمی بهره‌برداری نکرده‌اند.

سلامت عمومی یکی دیگر از وجوه کلیدی اثرگذاری ورزش در عرصه کلان اقتصادی است. افزایش مشارکت شهروندان در فعالیت‌های بدنی منظم و ترویج سبک زندگی فعال، منجر به کاهش بار هزینه‌های درمانی و ارتقای کیفیت زندگی می‌شود که این خود، تأثیر مستقیمی بر کاهش بار مالی نهادهای خدمات درمانی و بهبود بهره‌وری نیروی کار دارد (Habibi Vatan et al., 2018; Keehan et al., 2012; Pereira et al., 2015). همچنین نتایج تحقیقات حاکی از آن است که کارمندان فعال از نظر فیزیکی، میزان غیبت ناشی از بیماری کمتری دارند و در محیط کار تعهد بالاتری از خود نشان می‌دهند که در بلندمدت بر بهره‌وری سازمانی تأثیر می‌گذارد (Hatami & Rouhani, 2023; Pereira et al., 2015).

یکی دیگر از جنبه‌های مهم، تأثیرات اجتماعی و فرهنگی ورزش است که به صورت غیرمستقیم، زیرساخت‌های اقتصادی شهرها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ورزش می‌تواند بستر مناسبی برای افزایش سرمایه اجتماعی و ارتقای انسجام محله‌ای فراهم آورد که در نتیجه آن، سطح اعتماد عمومی افزایش یافته و مشارکت‌های اجتماعی در فرآیندهای اقتصادی نیز بهبود می‌یابد (Brown et al., 2014; Charron & Rothstein, 2018; Han et al., 2017). در این زمینه، ورزش به عنوان ابزاری برای کنترل و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی همچون بزهکاری نوجوانان نیز شناخته شده است که آثار اقتصادی مثبت آن، از جمله کاهش هزینه‌های امنیتی و قضایی، شایان توجه است (Esmaeili, 2024; Spruit et al., 2016; Taylor, 2020).

از سوی دیگر، تبلیغات ورزشی نیز نقشی مؤثر در شکل‌گیری نگرش‌های مصرف‌کنندگان، توسعه بازار و رشد سرمایه‌گذاری در حوزه‌های مختلف اقتصادی دارد. تبلیغات در بستر ورزش، به دلیل جذابیت و میزان بالای مخاطب، یکی از مؤثرترین ابزارهای بازاریابی شناخته می‌شود که شرکت‌ها از آن برای ارتقای برند و توسعه بازار خود بهره می‌برند.

(Kończak, 2021; Kordlou et al., 2015; Molnar et al., 2011). در این زمینه، نگرش مثبت مصرف‌کنندگان نسبت به تبلیغات ورزشی، عاملی مهم در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و رفتارهای مصرفی آن‌ها به شمار می‌رود (Masanovic, 2018).

با این حال، بهره‌برداری از ظرفیت‌های اقتصادی ورزش در کلان‌شهرها نیازمند شناخت دقیق روابط علی و ساختاری بین عوامل مختلف اثرگذار است. از این‌رو، مدل‌سازی ساختاری-تفسیری به عنوان روشی علمی و نظام‌مند برای شناسایی و تبیین روابط بین مؤلفه‌ها، در پژوهش‌های حوزه اقتصاد ورزشی به کار گرفته می‌شود. این روش، امکان تحلیل سطوح نفوذ و تأثیرگذاری متغیرها را فراهم می‌آورد و به برنامه‌ریزان شهری کمک می‌کند تا با رویکردی کل‌نگر، به سیاست‌گذاری در این حوزه بپردازند (Perez-Perez et al., 2018; Wikner & Backstrand, 2018).

از سوی دیگر، مطالعات داخلی نیز بیانگر آن است که کلان‌شهرهای ایران با چالش‌هایی چون ضعف در زیرساخت‌های ورزشی، فقدان سیاست‌گذاری هماهنگ بین نهادهای و نگاه غیراقتصادی به ورزش مواجه هستند (Moradi Chalashtari et al., 2013; Razavian et al., 2020). با وجود پتانسیل‌های گسترده، به نظر می‌رسد رویکردی ساختاریافته و مبتنی بر شواهد می‌تواند بستری برای ارتقای بهره‌وری اقتصادی ورزش در بستر کلان‌شهرها ایجاد کند. از این‌رو، درک اثرات غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد شهری می‌تواند به عنوان ابزاری راهبردی برای توسعه پایدار شهری تلقی گردد.

در همین راستا، پژوهش حاضر در تلاش است با بهره‌گیری از مدل‌سازی ساختاری-تفسیری (ISM)، تأثیرات غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد کلان‌شهرهای ایران را شناسایی و تبیین کند.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از منظر هدف کاربردی، از نظر نوع داده‌ها کیفی و از نظر روش تحلیل داده‌ها از نوع اکتشافی و از نظر زمان حال نگر و روش جمع‌آوری داده‌ها میدانی می‌باشد. نوع تحقیق تئوری داده بنیاد (که با نام‌های تئوری درخواستی از داده‌ها، تئوری زمینه‌ای و تئوری بنیادی نیز شناخته می‌شود) است و از شیوه نخواستی که به گلیزر (۱۹۹۲) نسبت داده شده، استفاده می‌شود. در تحقیق حاضر جامعه آماری شامل اعضای هیات علمی و یا افرادی که مدیر بخش‌های دولتی مرتبط با توسعه اقتصادی مانند مدیران شهرداری و اعضای شورای شهر و همچنین مدیران اداره کل ورزش و جوانان برخی از استان‌های بزرگ بودند. هدف نمونه‌گیری کیفی اشباع اطلاعات می‌باشد، از این‌رو در این روش، تعداد مشارکت‌کنندگان با معیار اشباع نظری تعیین شد. از این‌رو در پژوهش حاضر روش نمونه‌گیری نظری به صورت هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری بود که در نهایت با ۹ مصاحبه اشباع نظری حاصل شد. در قسمت مدل‌سازی ساختاری تفسیری پل دلفی با استفاده از ۵ نفر خبره مسلط به حوزه اقتصاد ورزشی تشکیل شد و در نهایت اقدام به امتیاز دهی به مؤلفه‌ها شد. جهت گردآوری داده‌ها، ابتدا پژوهشگر با استفاده از روش کتابخانه‌ای شامل بررسی اسناد و مدارک، گزارش‌های مستند، مقالات علمی و وبسایت‌های معتبر به بررسی مبانی نظری و پیشینه موضوع پرداخته و با بررسی وضعیت موجود و بررسی مطالعات موردی، فهرستی مقدماتی از شناسایی شاخص‌های تأثیرگذار ورزش در اقتصاد تهیه گردید. در مرحله بعدی با در دست داشتن فهرست مقدماتی مذکور (به عنوان ابزار اولیه جمع‌آوری داده‌ها) به اجرای مصاحبه‌های کیفی با نخبگان آگاه از موضوع پژوهش پرداخته و با عنایت به مبانی نظری پژوهش‌های کیفی، همزمان با انجام مصاحبه‌ها، تحلیل و کدگذاری آن‌ها نیز انجام شد، به گونه‌ای که تحلیل هر مصاحبه به همراه یافته‌های قبلی به عنوان راهنمای گردآوری داده‌ها و نیز معیاری برای انتخاب نمونه‌های بعدی قرار گرفت. فرآیند کدگذاری در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت گرفت. لازم به ذکر است که جهت تعیین روایی و پایایی از مقبولیت، قابلیت انتقال و قابلیت تأیید پذیری استفاده گردید. در مرحله مصاحبه، داده‌ها با روش تفسیر ساختاری متن کدگذاری شدند. در مرحله سطح بندی با استفاده از آخرین نسخه نرم افزار میک مک سطح بندی انجام گردید.

یافته‌ها

در ابتدا ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه ارائه می‌شود.

جدول ۱. وابستگی سازمانی مشارکت کنندگان

فراوانی	درصد فراوانی	میانگین زمان مصاحبه (دقیقه)	
۴	٪ ۴۴/۴۴	۴۳/۲۵	عضو هیات علمی
۱	٪ ۱۱/۱۱	۳۹/۵۳	مسئول شهرداری
۱	٪ ۱۱/۱۱	۲۷/۵	عضو شورای شهر
۳	٪ ۳۳/۳۳	۳۷/۲۳	مدیران ورزشی

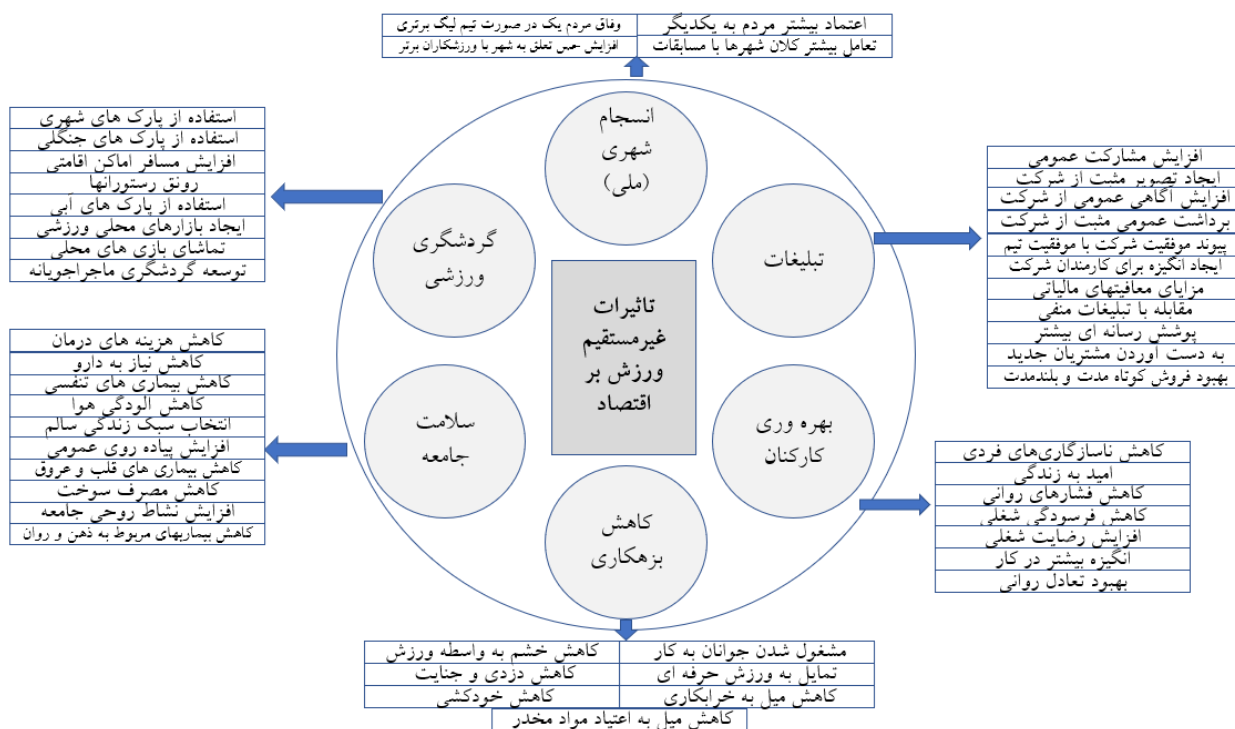
همانطور که ملاحظه می‌شود حدود ۴۴ درصد از نمونه عضو هیات علمی بودند، حدود ۱۱ درصد مدیر شهرداری، ۱۱/۱۱ درصد عضو شورای شهر و ۳۳/۳۳ درصد مدیر ورزشی بودند.

جدول ۲. کدهای حاصل از مصاحبه‌ها

کد باز	کد محوری	کد گزینشی
۱ افزایش استفاده از پارک‌های شهری	گردشگری ورزشی	تاثیرات
۲ افزایش استفاده از پارک‌های جنگلی		غیرمستقیم
۳ افزایش مسافر اماکن اقامتی برای رویدادهای ورزشی		ورزش
۴ رونق رستوران‌ها به سبب رویدادها یا افزایش گردشگر		
۵ افزایش استفاده از پارک‌های آبی و استخر		
۶ ایجاد بازارهای محلی ورزشی		
۷ تقاضا برای تماشای بازی‌های محلی		
۸ توسعه گردشگری ماجراجویانه		
۹ کاهش هزینه‌های درمان	سلامت جامعه	
۱۰ کاهش نیاز به دارو		
۱۱ کاهش بیماری‌های تنفسی		
۱۲ کاهش آلودگی هوا		
۱۳ انتخاب سبک زندگی سالم		
۱۴ افزایش پیاده روی عمومی		
۱۵ کاهش بیماری‌های قلب و عروق		
۱۶ کاهش مصرف سوخت		
۱۷ افزایش نشاط روحی جامعه		
۱۸ کاهش بیماری‌های مربوط به ذهن و روان		
۱۹ کاهش خشم و انرژی به واسطه ورزش	کاهش بزهکاری	
۲۰ کاهش دزدی و جنایت		
۲۱ کاهش خودکشی و خودآسیب‌رسانی		
۲۲ مشغول شدن نوجوانان و جوانان به کار		
۲۳ افزایش تمایل به ورزش حرفه ای		
۲۴ کاهش میل به خرابکاری		
۲۵ کاهش میل به اعتیاد مواد مخدر و روان گردان		
۲۶ کاهش ناسازگاری‌های فردی	بهره‌وری کارکنان	
۲۷ امید به زندگی		
۲۸ کاهش فشارهای روانی		
۲۹ کاهش فرسودگی شغلی		
۳۰ افزایش رضایت شغلی		

۳۱	انگیزه بیشتر در کار
۳۲	بهبود تعادل روانی
۳۳	اعتماد بیشتر مردم به یکدیگر
۳۴	وفاق مردم یک در صورت تیم‌های لیگ برتری
۳۵	افزایش حس تعلق به شهر در صورت وجود ورزشکاران برتر
۳۶	تعامل بیشتر کلان شهرها با مسابقات بین شهری
۳۷	افزایش مشارکت عمومی
۳۸	ایجاد تصویر مثبت از شرکت در اذهان عمومی
۳۹	افزایش آگاهی عمومی از شرکت
۴۰	تغییر طرز فکر و برداشت عمومی از شرکت
۴۱	پیوند موفقیت شرکت با موفقیت تیم، ورزشکار یا رویداد ورزشی
۴۲	ایجاد انگیزه برای کارمندان شرکت
۴۳	بهره‌گیری از مزایای معافیت‌های مالیاتی حاصل از تبلیغات ورزشی
۴۴	مقابله با تبلیغات منفی
۴۵	دستیابی به پوشش رسانه‌ای بیشتر
۴۶	به دست آوردن مشتریان جدید
۴۷	افزایش فروش کوتاه مدت و بلندمدت

همانطور که ملاحظه می‌شود ۴۷ کد باز در قالب ۶ کد محوری و یک کد گزینشی دسته بندی و خلاصه شدند.

شکل ۱. مدل تاثیر غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد کلان شهرها بدون سطح بندی

در شکل ۱ مدل توسعه اقتصادی از طریق تأثیرات غیرمستقیم ورزش نشان داده می‌شود. همان‌طور که ملاحظه می‌شود این مدل بدون سطح‌بندی و رتبه‌بندی است، اما تمامی مولفه‌ها و شاخص‌ها را نشان می‌دهد. برای اینکه میزان نفوذ مولفه‌ها بر یکدیگر مورد اندازه‌گیری قرار بگیرد، می‌توان از مدل سازی تفسیری ساختاری استفاده نمود.

جدول ۳. ماتریکس تعاملی تأثیرات مستقیم مولفه‌ها

تبلیغات	انسجام شهری	بهره‌وری کارکنان	کاهش بزهکاری	سلامت جامعه	گردشگری
۲	۲	۱	۲	۱	۰
۱	۱	۲	۳	۰	۱
۱	۱	۱	۰	۱	۱
۰	۰	۰	۱	۱	۱
۲	۰	۰	۱	۰	۱
۰	۲	۰	۱	۱	۳

در این ماتریکس امتیازات از عدد ۰ تا ۳ تعلق می‌گیرد. عدد ۰ بدون تأثیر، عدد ۱ تأثیر ضعیف، عدد ۲ تأثیر متوسط، عدد ۳ تأثیر قوی را نشان می‌دهد. در این ماتریکس، امتیازات در واقع تأثیراتی است که سطرها بر ستون‌ها می‌گذارند. به عنوان مثال گردشگری ورزشی بر کاهش بزهکاری به میزان ۲ واحد تأثیرگذار است، اما کاهش بزهکاری بر گردشگری ورزشی به میزان ۱ واحد تأثیرگذار است.

جدول ۴. ویژگی‌های ماتریکس تأثیرات مستقیم

شاخص‌ها	ارزش
اندازه ماتریکس	۶
تعداد چرخش‌ها	۲
تعداد صفرها	۱۱
تعداد ۱	۱۷
تعداد ۲	۶
تعداد ۳	۲
تعداد پتانسیل‌ها	۰
کل	۲۵
درصد پر شدن خانه‌ها	۶۹/۴۴٪

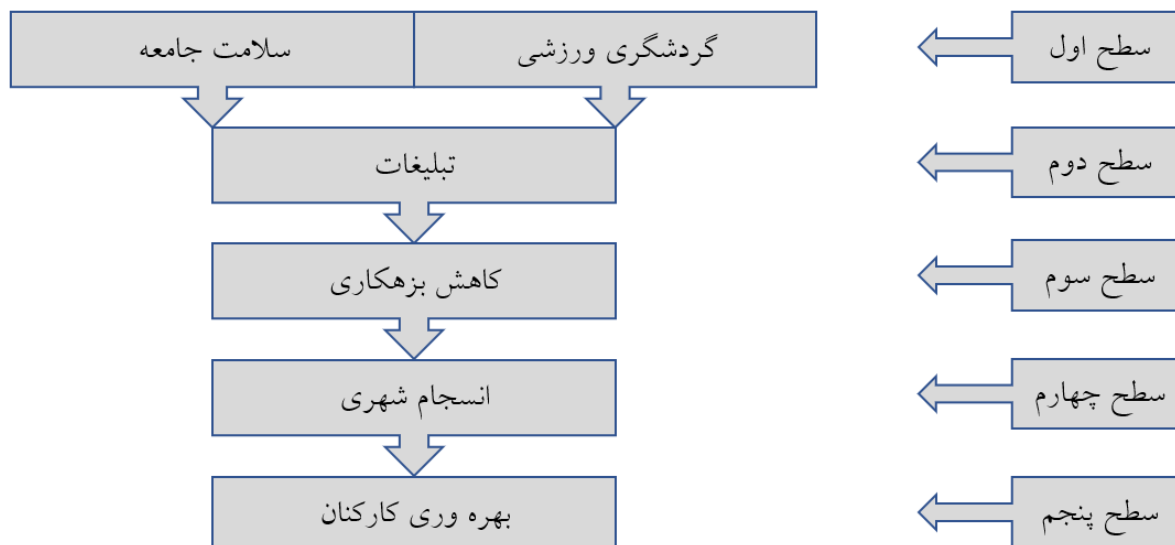
همانگونه که مشخص است، اندازه ماتریکس ۶ است، به این معنی که یک ماتریکس ۶×۶ وجود دارد. تعداد خانه‌هایی که عدد صفر را به خود اختصاص داده‌اند ۱۱ خانه بوده است. تعداد خانه‌های عدد ۱، ۱۷ خانه، عدد ۲، ۶ خانه و عدد ۳، ۲ خانه بوده است. همچنین ۶۹/۴۴ درصد از خانه عدد به خود اختصاص داده‌اند. یعنی ۶۹/۴۴ درصد خانه‌ها غیر از عدد صفر بوده‌اند.

جدول ۵. خلاصه مجموع ماتریکس تأثیرات مستقیم

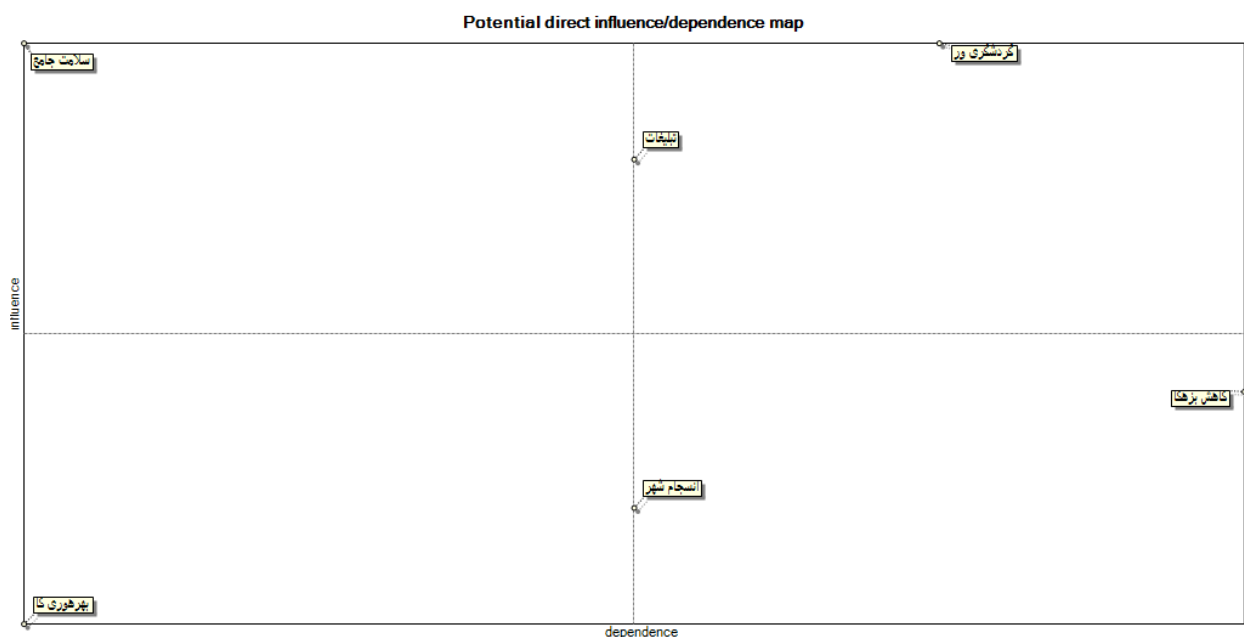
سطح بندی بر مبنای تأثیرپذیری	سطح بندی بر مبنای تأثیرگذاری	مجموع امتیازات ستون	مجموع امتیازات سطر
دوم	اول	۷	۸
چهارم	اول	۴	۸
اول	سوم	۸	۵
چهارم	پنجم	۴	۳
سوم	چهارم	۶	۴
سوم	دوم	۶	۷
		۳۵	۳۵

همانطور که ملاحظه می‌شود بیشترین میزان تاثیرگذاری مربوط به دو مولفه گردشگری ورزشی و سلامت جامعه است و بیشترین میزان تاثیرپذیری نیز مربوط به مولفه کاهش بزهکاری می‌باشد.

بر مبنای خروجی ماتریس‌های تعاملی می‌توان مدل ساختاری-تفسیری تاثیرات غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد شهری را ترسیم نمود.

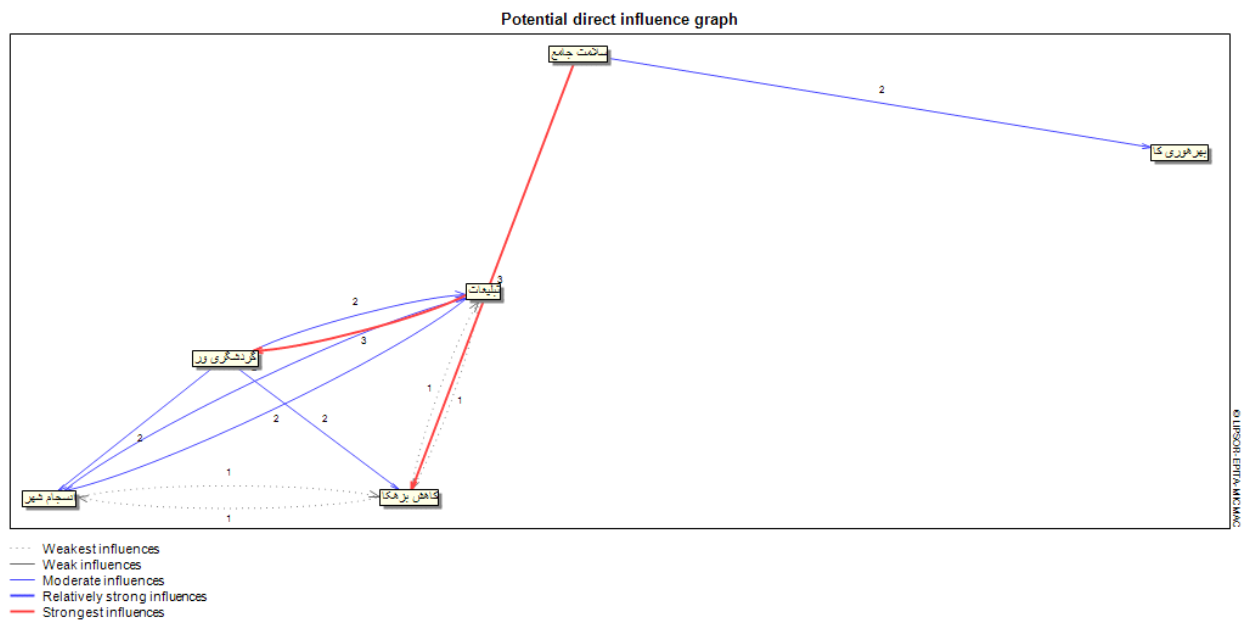
شکل ۲. مدل ساختاری-تفسیری تاثیرات غیرمستقیم ورزش بر اقتصاد شهری

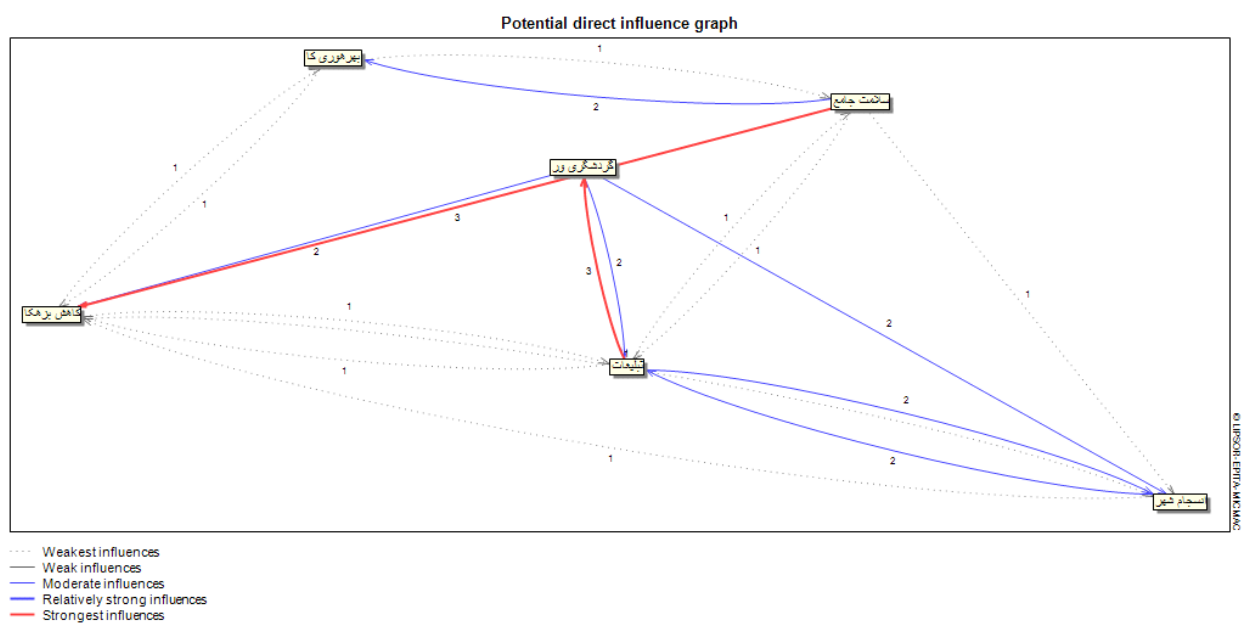
شکل ۳. پلان موقعیت مولفه‌ها در سیستم

همانطور که ملاحظه می‌شود مولفه گردشگری ورزشی در خانه شماره ۱ قرار گرفته است. مولفه تبلیغات در مرز بین خانه شماره ۱ و ۲ قرار گرفته است. مولفه سلامت جامعه در خانه شماره ۱ قرار گرفته است. مولفه بهره‌وری کارکنان در خانه شماره ۳، انجام شهری در مرز بین خانه‌ی ۳ و ۴ قرار گرفته است و مولفه کاهش بزهکاری در خانه‌ی شماره ۴ قرار گرفته است.

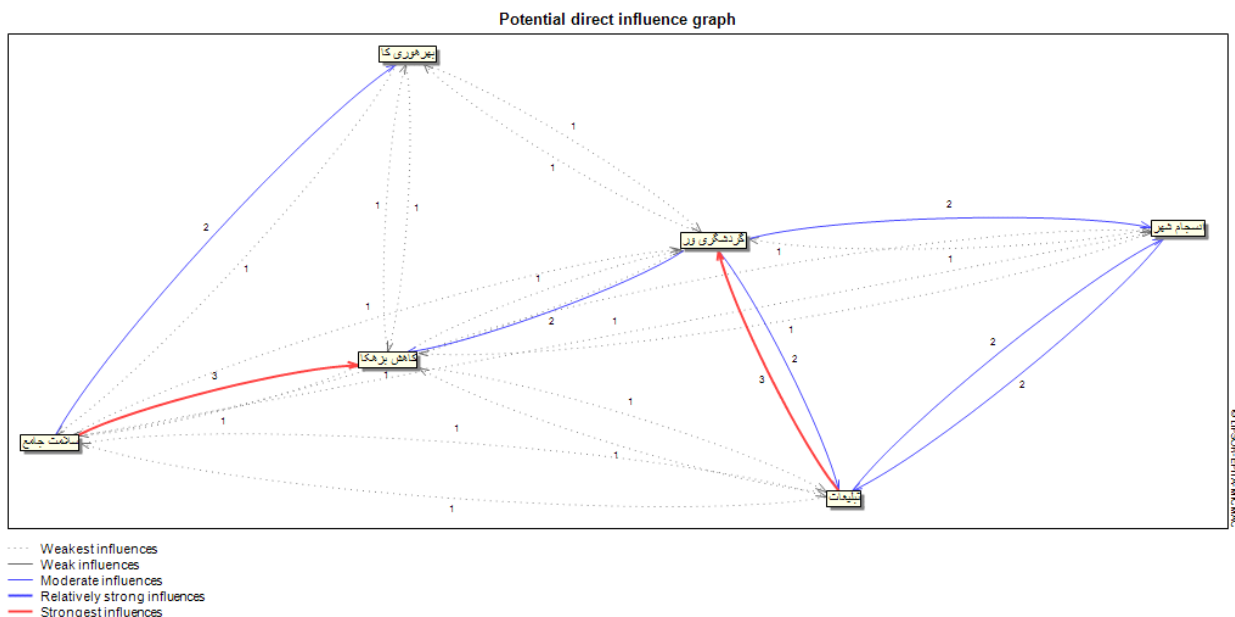

شکل ۴. نمودار تاثیرات مولفه‌ها در حالت ۵۰ درصد مسیرها

شکل ۵. نمودار تاثیرات مولفه‌ها در حالت ۷۵ درصد مسیرها

قدرت تاثیر مولفه‌ها بر یکدیگر به وسیله نوع خطوط مشخص می‌شود. به عنوان مثال تاثیر گردشگری ورزشی بر کاهش بزهکاری تاثیر بسیار قوی است.

شکل ۶. نمودار تاثیرات مؤلفه‌ها در حالت ۱۰۰ درصد مسیره‌ها

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش که با استفاده از مدل‌سازی ساختاری-تفسیری (ISM) انجام شد، نشان داد که ورزش از طریق شش مؤلفه‌ی کلیدی بر اقتصاد کلان‌شهرها در ایران اثر غیرمستقیم دارد. این مؤلفه‌ها شامل گردشگری ورزشی، سلامت عمومی، کاهش بزهکاری، انسجام اجتماعی، تبلیغات و بازاریابی، و بهره‌وری نیروی انسانی بودند. در این میان، گردشگری ورزشی و سلامت عمومی بیشترین تأثیر را در لایه‌های ساختاری مدل ایفا کرده‌اند و به عنوان مؤلفه‌های محرک در مدل شناخته شده‌اند، در حالی که بهره‌وری نیروی انسانی کم‌اثرترین مؤلفه در میان سایر مؤلفه‌ها تشخیص داده شد. این یافته‌ها نشان‌دهنده‌ی آن است که ورزش در بستر کلان‌شهری، نه صرفاً در قالب یک فعالیت تفریحی، بلکه به‌عنوان ابزاری برای تحریک رشد اقتصادی و توسعه پایدار عمل می‌کند.

نخستین و اثرگذارترین مؤلفه‌ی شناسایی‌شده، گردشگری ورزشی بود. نتایج مدل‌سازی نشان داد که توسعه گردشگری ورزشی می‌تواند به‌طور چشم‌گیری بر سایر مؤلفه‌های اقتصادی اثرگذار باشد. این نتیجه با یافته‌های پیشین هم‌راستا است. مطالعات انجام‌شده در زمینه‌ی رویدادهای ورزشی و نقش آن‌ها در رشد اقتصادی مناطق میزبان، بر اهمیت سرمایه‌گذاری در این حوزه تأکید دارند (Javid et al., 2020; Naghi & Khadem Amir, 2021). رویدادهای ورزشی، نه‌تنها موجب ورود گردشگران داخلی و خارجی می‌شوند، بلکه موجی از تقاضا برای خدمات اقامتی، حمل‌ونقل، تغذیه و خدمات شهری ایجاد می‌کنند که این خود منجر به تحرک بیشتر بازار کار و رشد مشاغل مرتبط می‌گردد (Zeytunlu et al., 2013). پژوهش Cubizolles نیز با بررسی تأثیرات اجتماعی و اقتصادی یک پروژه گردشگری ورزشی در آفریقا، به نتایجی مشابه در زمینه توسعه محلی از مسیر ورزش دست یافته است (Cubizolles, 2015).

دومین مؤلفه‌ی کلیدی مدل، سلامت عمومی بود که نقش مؤثری در سازوکار غیرمستقیم ورزش در اقتصاد کلان‌شهری ایفا می‌کند. این یافته با مطالعات داخلی و بین‌المللی متعددی همخوانی دارد که نشان داده‌اند فعالیت‌های بدنی و ترویج سبک زندگی فعال می‌تواند به کاهش بیماری‌ها، افزایش کیفیت زندگی و کاهش هزینه‌های نظام سلامت منجر شود (Habibi Vatan et al., 2018; Keehan et al., 2012; Pereira et al., 2015). مطالعه‌ی Pereira و همکاران در بررسی نظام‌مند تأثیر مداخلات بدنی در محیط‌های کاری نشان داد که بهبود سلامت کارمندان مستقیماً بر افزایش بهره‌وری سازمانی تأثیرگذار است. از این‌رو می‌توان استنباط کرد که سرمایه‌گذاری در ورزش همگانی می‌تواند با کاهش هزینه‌های درمانی، بار مالی نظام سلامت را کاهش داده و منابع بیشتری را برای سایر امور اقتصادی آزاد کند.

سومین مؤلفه‌ی با اهمیت مدل، کاهش بزهکاری و جرائم شهری بود که به‌عنوان پیامد اجتماعی ورزش، از طریق کاهش فشارهای روانی، تقویت مهارت‌های اجتماعی و ارتقای خودکارآمدی افراد عمل می‌کند. مطالعات پیشین نیز این نقش را تأیید کرده‌اند. پژوهش Spruit و همکاران در بررسی فراتحلیلی خود نشان دادند که مشارکت نوجوانان در فعالیت‌های ورزشی، نرخ بزهکاری و رفتارهای ضداجتماعی را به‌طور قابل توجهی کاهش می‌دهد (Spruit et al., 2016). در همین راستا، Taylor در چارچوب اقتصاد سیاسی جرم، استدلال می‌کند که توانمندسازی اجتماعی از طریق ورزش می‌تواند به کاهش هزینه‌های امنیتی و انتظامی بینجامد (Taylor, 2020). نتایج پژوهش حاضر نیز در همین مسیر قرار دارد و نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در ورزش، به‌طور غیرمستقیم موجب کاهش بار اقتصادی ناشی از بزهکاری در کلان‌شهرها می‌شود.

انسجام اجتماعی به‌عنوان چهارمین مؤلفه، نقشی مهم در ایجاد اعتماد عمومی، همبستگی محله‌ای و افزایش سرمایه اجتماعی ایفا می‌کند. نتایج این بخش با یافته‌های پژوهش‌های Han و Charron هم‌راستا است که نشان داده‌اند مشارکت در فعالیت‌های ورزشی، بستر افزایش اعتماد نهادی، همکاری اجتماعی و همبستگی اجتماعی را فراهم می‌کند (Charron & Rothstein, 2018; Han et al., 2017). همچنین، Brown و همکاران با بررسی نقش ورزش در ایجاد مشارکت اجتماعی دریافتند که پروژه‌های ورزشی می‌توانند ابزارهای مؤثری برای تقویت روابط اجتماعی در سطح محله‌ای باشند (Brown et al., 2014). این یافته در بافت کلان‌شهرهای ایران از اهمیتی دوچندان برخوردار است؛ چرا که انسجام اجتماعی می‌تواند به کاهش نارضایتی‌های شهری، ارتقای امنیت و افزایش تعامل شهروندان در فرآیندهای اقتصادی کمک کند.

پنجمین مؤلفه مدل، تبلیغات و بازاریابی ورزشی بود. یافته‌ها نشان داد که استفاده از ورزش به‌عنوان بستری برای تبلیغات می‌تواند به رشد برند، افزایش تقاضای محصولات و توسعه بازار منجر شود. پژوهش‌هایی که به نقش تبلیغات از طریق ورزش پرداخته‌اند، نیز این یافته را تأیید می‌کنند. Kończak در مطالعه خود به این نتیجه رسید که تبلیغات ورزشی به دلیل ارتباط احساسی مخاطب با رویداد، تأثیرگذارتر از تبلیغات سنتی عمل می‌کند (Kończak, 2021). همچنین، Kordlou و Masanovic نشان داده‌اند که نگرش مصرف‌کنندگان به برندهای ورزشی با مشاهده تبلیغات ورزشی بهبود می‌یابد و این به افزایش فروش محصولات و تحریک سرمایه‌گذاری منجر می‌شود (Kordlou et al., 2015; Masanovic, 2018).

در نهایت، بهره‌وری نیروی انسانی به‌عنوان کم‌اثرترین مؤلفه در مدل شناسایی شد. با آن‌که انتظار می‌رفت این مؤلفه تأثیر بالاتری داشته باشد، اما به‌نظر می‌رسد در شرایط فعلی زیرساخت‌های سازمانی و مدیریتی ایران، ارتباط میان فعالیت بدنی و بهره‌وری کارکنان هنوز به‌درستی تبیین و نهادینه نشده است. این موضوع پیش‌تر نیز در مطالعاتی مانند پژوهش Hatami و همکاران در مورد معلمان شیراز مشاهده شده که نشان دادند علیرغم مشارکت در فعالیت‌های ورزشی، هنوز مکانیزم‌های سازمانی لازم برای بهره‌گیری از این ظرفیت‌ها وجود ندارد (Hatami & Rouhani, 2023). به همین دلیل، تأثیر این مؤلفه در مدل ضعیف‌تر از سایرین ظاهر شده است.

یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش، استفاده از روش کیفی و مدل‌سازی ساختاری-تفسیری (ISM) بود که اگرچه در تبیین روابط علی و سطح‌بندی مؤلفه‌ها بسیار مفید است، اما به دلیل محدودیت در تعمیم‌پذیری نتایج، نمی‌توان یافته‌ها را به تمام کلان‌شهرهای کشور تعمیم داد. همچنین حجم نمونه محدود و استفاده از پنل خبرگان (۹ مصاحبه و ۵ عضو دلفی) ممکن است بر تنوع دیدگاه‌ها اثر گذاشته باشد. محدود بودن داده‌های آماری و عدم استفاده از روش‌های کمی مانند مدل‌های معادلات ساختاری نیز می‌تواند از دیگر نقاط ضعف این تحقیق محسوب شود.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از روش‌های کمی مانند مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) برای آزمون روابط علی میان متغیرها استفاده شود تا بتوان به تعمیم‌پذیری بیشتری دست یافت. همچنین انجام مطالعات موردی مقایسه‌ای میان کلان‌شهرهای مختلف ایران، یا حتی در سطح منطقه‌ای در مقایسه با سایر کشورهای در حال توسعه، می‌تواند در تبیین تفاوت‌ها و تشخیص سیاست‌های بهینه در حوزه توسعه ورزش شهری مؤثر واقع شود. مطالعات آینده همچنین می‌توانند به بررسی نقش میانجی‌گرایانه متغیرهایی مانند فرهنگ، سیاست‌های شهری و مشارکت بخش خصوصی در ارتقای اثرگذاری ورزش بر اقتصاد بپردازند.

سیاست‌گذاران شهری باید توسعه ورزش را نه فقط به‌عنوان یک فعالیت فرهنگی یا سلامت‌محور، بلکه به‌عنوان یکی از پیشران‌های اقتصاد شهری تلقی کنند. سرمایه‌گذاری در گردشگری ورزشی، تقویت زیرساخت‌های ورزشی محلات، ارتقای نظام تبلیغات ورزشی، و ترویج سبک زندگی فعال در بین شهروندان باید در اولویت برنامه‌های شهری قرار

گیرد. همچنین، تقویت همکاری بین شهرداری‌ها، سازمان‌های ورزشی، و بخش خصوصی می‌تواند نقش کلیدی در بهره‌برداری از ظرفیت‌های غیرمستقیم ورزش در اقتصاد کلان شهرها ایفا کند. بهره‌گیری از رویکردهای تحلیلی و داده‌محور در تصمیم‌گیری‌ها نیز می‌تواند زمینه‌ساز اجرای سیاست‌های اثربخش و پایدار در این حوزه باشد.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در طی مراحل این پژوهش به ما یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌گردد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

حمایت مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

Extended Summary

Introduction

In recent decades, sports have increasingly been recognized not only as a cultural or recreational activity but also as a powerful driver of urban economic development. Metropolises, with their concentration of infrastructure, human capital, and administrative resources, present an ideal environment for leveraging the indirect effects of sports on urban economies. Sports can influence macroeconomic structures through multiple pathways including sports tourism, public health improvement, crime reduction, enhanced social cohesion, increased workforce productivity, and marketing potential. Each of these areas contributes to the broader objective of sustainable urban development, making sports a strategic asset in city planning and economic policy.

The indirect economic implications of sports are well-documented in existing literature. Sports tourism, for instance, is widely acknowledged for its capacity to attract domestic and international visitors, thereby generating employment, stimulating local businesses, and enhancing the global image of host cities (Javid et al., 2015; Naghi & Khadem Amir, 2021; Zeytunlu et al., 2013). Research shows that hosting sports events or developing recreational sports infrastructure fosters not only regional economic growth but also long-term community engagement and tourism-based development (Cubizolles, 2015; Javid et al., 2020).

Equally important is the role of physical activity in improving public health, which indirectly affects urban economies by reducing healthcare expenditures and increasing labor force productivity. Participation in regular physical activity is linked to

lower absenteeism, increased job satisfaction, and reduced healthcare costs (Habibi Vatan et al., 2018; Keehan et al., 2012; Pereira et al., 2015). As Hatami and Rouhani noted, structured physical activity among employees, especially in the education sector, has a direct influence on job performance and well-being (Hatami & Rouhani, 2023).

Another critical yet often overlooked benefit of sports is its capacity to mitigate urban crime rates. Sports engagement among youth has been correlated with lower delinquency, increased self-regulation, and social integration (Esmaeili, 2024; Spruit et al., 2016; Taylor, 2020). In urban contexts, where social tensions and inequality may give rise to criminal behavior, promoting sports can serve as an effective crime-prevention mechanism.

In addition to its social utility, sports are a platform for cultivating social trust and community cohesion. Public participation in community sports programs fosters neighborhood solidarity, builds trust in local institutions, and strengthens civic engagement (Brown et al., 2014; Charron & Rothstein, 2018; Han et al., 2017). Especially in densely populated metropolitan settings, where individualism and alienation may dominate, sports provide an inclusive avenue for social interaction and trust-building.

Moreover, sports have emerged as a lucrative avenue for marketing and brand promotion. Advertising through sports taps into the emotional connections fans have with teams or athletes, making it an effective medium for influencing consumer behavior (Kończak, 2021; Kordlou et al., 2015; Masanovic, 2018). Research also indicates that the credibility of advertisements increases when associated with sporting events or athletes, thus making sports marketing a preferred strategy for businesses (Molnar et al., 2011).

Despite this growing body of research, the interconnected and indirect effects of sports on urban economies—particularly in the context of developing nations like Iran—have not been systematically modeled. Existing studies often focus on isolated impacts, such as tourism or health, without exploring the broader structural relationships among different indirect economic outcomes. Thus, there remains a critical need for a comprehensive model that integrates these multifaceted variables to better inform policy and strategic planning.

Methods and Materials

The present study employed a qualitative, exploratory approach grounded in interpretive structural modeling (ISM) to identify and analyze the indirect effects of sports on metropolitan economies in Iran. Participants included academic experts and senior managers from municipal governments and sports organizations in major Iranian provinces. A purposive theoretical sampling strategy was used to select participants until theoretical saturation was achieved, culminating in nine semi-structured interviews. Subsequently, a Delphi panel of five experts in sports economics was assembled to evaluate and score the extracted components. Using open coding, 47 initial codes were derived, which were later grouped into six axial codes and one selective code representing the overarching construct of "indirect effects of sports on metropolitan economies." The structural relationships among components were then analyzed and modeled using MICMAC software.

Findings

The ISM analysis identified six major dimensions through which sports exert indirect influence on the economic structure of metropolitan areas in Iran. These dimensions are: (1) sports tourism, (2) public health, (3) crime reduction, (4) social cohesion, (5) sports-related marketing and advertising, and (6) workforce productivity. Among these, sports tourism and public health emerged as the most influential variables in the model. These two components were classified as "drivers" in the ISM hierarchy due to their high driving power and ability to impact other variables.

Sports tourism was identified as the most structurally significant driver, highlighting its role in generating employment, boosting local business ecosystems, and enhancing urban infrastructure through increased demand for accommodation, transport, and entertainment. Public health followed closely as a major indirect economic contributor, particularly through its effect on reducing healthcare costs and improving labor productivity.

On the other end of the spectrum, workforce productivity was found to have the least structural influence among the components. This was attributed to the relatively underdeveloped institutional linkages between sports activities and formal productivity measurement systems in Iranian urban governance.

Crime reduction, social cohesion, and marketing effects occupied middle tiers in the ISM model. These components demonstrated mutual reinforcement, suggesting that community engagement in sports not only contributes to social well-being but also enhances the attractiveness of urban spaces for investment and tourism.

Discussion and Conclusion

The findings of this study underscore the complex and multi-layered role that sports play in influencing urban economic systems. The identification of sports tourism and public health as the most influential components aligns with previous empirical research that emphasizes their substantial contributions to employment generation and healthcare cost reduction. Sports tourism, by creating event-driven demand, not only stimulates short-term economic activity but also builds long-term economic resilience through sustained visitor inflow and city branding.

Public health benefits associated with sports further affirm the value of investing in community-based physical activity programs. Such programs not only improve individual health outcomes but also reduce systemic costs associated with chronic diseases, thereby freeing up resources for other economic priorities. These findings support the argument that sports should be regarded as a public policy instrument with broad socio-economic implications.

The model also reveals the latent but significant effects of sports on urban crime reduction and social cohesion. While these aspects are often perceived as social or cultural in nature, their economic ramifications—such as reduced public spending on law enforcement and improved civic engagement—are profound. These findings advocate for a more integrated approach in urban planning that considers sports as a vehicle for both economic growth and social stability.

The relatively weak influence of workforce productivity as indicated in the ISM hierarchy highlights an area of untapped potential. This suggests that while physical activity may be linked to higher job performance, organizational structures in Iran may lack the mechanisms to leverage or even measure this correlation effectively. Future urban policy could focus on institutionalizing workplace wellness programs and aligning them with broader economic goals.

The marketing and advertising potential of sports also deserves closer attention. As demonstrated in this study, sports events and athletes provide powerful platforms for brand positioning and consumer engagement. Urban planners and municipal authorities could benefit from collaborating with private sector stakeholders to develop sports-centered marketing ecosystems that enhance both commercial and civic value.

Overall, this study contributes to the academic and practical understanding of how sports can serve as a multidimensional catalyst for metropolitan economic development. By offering a comprehensive and structured model of indirect economic effects, it bridges the gap between sector-specific research and integrated urban policy design. The model provides a strategic framework for policymakers, urban planners, and sports administrators to develop targeted interventions that harness the economic potential of sports while addressing broader social objectives.

References

- Barzegar Yazdi, Z., Majedi, N., & Naderi Nasab, M. (2023). A Model for Women's Consumption Pattern in the Field of Sports Goods. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 22(61), 635-638. https://faslname.msy.gov.ir/article_705.html
- Brown, K. M., Hoyer, R., & Nicholson, M. (2014). Generating trust? Sport and community participation. *Journal of Sociology*, 50(4), 437-457. <https://doi.org/10.1177/1440783312467091>
- Charron, N., & Rothstein, B. (2018). Regions of trust and distrust: How good institutions can foster social cohesion. In *Bridging the Prosperity Gap in the EU* (pp. 220-242). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781786436672.00017>
- Cubizolles, S. (2015). Sport and social cohesion in a provincial town in South Africa: The case of a tourism project for aid and social development through football. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(1), 22-44. <https://doi.org/10.1177/1012690212469190>
- Esmaeili, D. (2024). The role of economic environmental factors in crime commission and criminal responsibility. *Quarterly Journal of Economic Jurisprudence Studies*, 6(2), 209-224. <https://doi.org/10.22034/ejs.2024.459701.1813>
- Gövdeli, T. (2019). Health expenditure, economic growth, and CO2 emissions: evidence from the OECD countries. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(31), 488-516. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.477571>
- Habibi Vatan, M., Nourbakhsh, M., Nourbakhsh, P., & Navabi Nejad, S. (2018). The impact of physical activity on productivity, reduction of illness-related absenteeism, and job commitment of female employees at Islamic Azad University. *Journal of Sports Management*, 10(3), 581-594. <https://doi.org/10.22059/jsm.2017.229222.1799>
- Han, Z., Sun, I. Y., & Hu, R. (2017). Social trust, neighborhood cohesion, and public trust in the police in China. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 40(2), 380-394. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-06-2016-0096>
- Hatami, M., & Rouhani, A. (2023). The role of leisure activities based on physical activity in the productivity of teachers in Shiraz. *New Ideas in Physical Education*, 1(1), 18-28. <https://doi.org/10.22034/ntes.2024.394790.1001>
- Huda, H. (2012). Investors' opinions about sports marketing in Bahrain. *The Sport Journal*. <https://thesportjournal.org/article/investors-opinions-about-sports-marketing-in-bahrain/>
- Javid, F., Ghafouri, F., Javid, M., & Goudarzi, S. (2020). Sports tourism and sustainable development of host cities (Case study: Sarin Winter Sports Festival). *Strategic Studies in Sports and Youth*, 19(48), 197-217. <https://doi.org/10.22059/jsm.2013.32171>
- Javid, M., Naghipour, B., & Almasi, H. (2015). Sports tourism and its economic impacts on host communities. *Sports Management Studies*, 7(32), 13-32. <https://sid.ir/paper/514159/fa>
- Keehan, S. P., Cuckler, G. A., Sisko, A. M., Madison, A. J., Smith, S. D., Lizonitz, J. M., & Wolfe, C. J. (2012). National health expenditure projections: modest annual growth until coverage expands and economic growth accelerates. *Health Affairs*, 31(7), 1600-1612. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2012.0404>
- Kończak, J. (2021). Sports themes in advertising. *Journal of Physical Education and Sport*, 21, 1179-1184. <https://efsupit.ro/images/stories/aprilie2021/Art%20149.pdf>
- Kordlou, H., Elahi, A., & Khodayari, A. (2015). Standardization of the measurement tool for the credibility of advertisements through sports. *Research in Sports Management and Movement Behavior*, 25, 61-72. <https://jrsm.khu.ac.ir/article-1-2295-fa.html>
- Masanovic, B. (2018). Attitudes of Consumers from Autonomous Province of Vojvodina toward Advertising through Sport in relation with the Frequency of Watching Sports Events. *Sport Mont*, 16(3). <http://www.sportmont.ucg.ac.me/?sekcija=article&artid=1432>
- Molnar, S., Lilić, L., Popović, S., Akpınar, S., & Jakšić, D. (2011). Attitudes of various demographic groups toward advertising through sport at METU. *Facta Universitatis: Series Physical Education & Sport*, 9(3). <https://www.researchgate.net/publication/237071811>
- Moradi Chalashtari, J., Moradi, M. R., Noorouzian Qahfarkhi, S., & Jafari, A. (2013). Examining economic barriers affecting the attraction of foreign investment in the football industry of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Sports Management*, 5(2), 129-147. <https://doi.org/10.22059/jsm.2013.32171>
- Naghi, M., & Khadem Amir, R. (2021). Examining the role of sports event tourism in the economic development of the Turkmen Sahra region in Golestan Province (Case study: Equestrian competitions). *New Approaches in Sports Management*, 9(35), 83-102. <https://ntsmj.issma.ir/article-1-1705-fa.html>
- Nasiri, M., & Dastoom, S. (2020). Designing a model for analyzing the ecosystem of citizen sports and planning its development (Case study: Bandar Anzali city). *Management and Sports Development*, 9(2), 155-173. <https://doi.org/10.22059/sd.2020.391522>
- Pereira, M. J., Coombes, B. K., Comans, T. A., & Johnston, V. (2015). The impact of onsite workplace health-enhancing physical activity interventions on worker productivity: a systematic review. *Occupational and Environmental Medicine*, 72(6), 401-412. <https://doi.org/10.1136/oemed-2014-102678>
- Perez-Perez, M., Serrano Bedia, A. M., Concepcion Lopez-Fernandez, M., & García-Piqueres, G. (2018). Research opportunities on manufacturing flexibility domain: A review and theory-based research agenda. *Journal of Manufacturing Systems*, 48(1), 9-20. <https://doi.org/10.1016/j.jmsy.2018.05.009>
- Razavian, S., Majidi, N., & Mohammadiat, F. (2020). Analyzing the effect of virtual communication networks on the attitudes and sports participation of Tehran citizens. *Strategic Studies in Sports and Youth*, 19(47), 223-246. https://faslname.msy.gov.ir/article_367.html
- Spruit, A., Van Vugt, E., Van Der Put, C., Van Der Stouwe, T., & Stams, G. J. (2016). Sports participation and juvenile delinquency: A meta-analytic review. *Journal of youth and adolescence*, 45, 655-671. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0389-7>
- Taylor, I. (2020). The political economy of crime. In *Crime, Inequality and the State* (pp. 353-365). <https://doi.org/10.4324/9781003060581-27>

- Wikner, J., & Backstrand, J. (2018). Triadic perspective on customization and supplier interaction in customer-driven manufacturing. *Production & Manufacturing Research*, 6(1), 3-25. <https://doi.org/10.1080/21693277.2017.1415825>
- Zeytunlu, A., Farahani, A., & Asadi, H. (2013). Sports tourism and its long-term economic effects: A study of the perspectives of tourism and physical education experts and tourists regarding the impacts of sports tourism development on employment and income in Golestan Province. *New Approaches in Sports Management*, 1(1), 9-18. <http://ntsmj.issma.ir/article-1-64-fa.html>

